

colecția **monografii**

CAMELIA MIHĂILĂ

DREPTURILE PERSONALITĂȚII
STUDIU COMPARATIV

Cuprins

PROLEGOMENE.....	5
1. Rădăcinile omenirii. Mistică și istorie.....	5
2. Concept și terminologie, de la Antichitate la Contemporaneitate.....	7
2.1. În Antichitate.....	8
2.2. Influența Evului Mediu creștin.....	9
2.3. Epoca Modernă.....	10
2.4. Gânditorii contemporani.....	11
3. Percepția modernă a personalității și necesitatea protejării acesteia.....	13
CAPITOLUL I. CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE PRIVIND TEORIA DREPTURILOR PERSONALITĂȚII ÎN DREPTUL PRIVAT COMPARAT.....	15
Secțiunea 1. Analiza pluridisciplinară a drepturilor personalității.....	15
1.1. Personalitatea juridică.....	16
1.2. Viziunea teologică și bioetica creștină.....	17
1.3. Perspectiva psihologică asupra personalității umane.....	26
1.4. Viziunea filosofică asupra personalității umane.....	30
1.5. Individ și societate. Individualismul.....	36
Secțiunea 2. Drepturile Personalității și Drepturile Omului. Teorii și diferențe.....	41
2.1. Considerații introductive.....	41
2.2. Teoria drepturilor omului.....	42
2.3. Teoria drepturilor personalității.....	43
2.4. De la Persoană la Personalitate.....	45
Secțiunea 3. Teoria generală a drepturilor personalității în sistemul românesc.....	47
3.1. Concept.....	47
3.2. Caracterele drepturilor personalității. Teorii ale clasificării drepturilor personalității.....	48
3.3. Reglementarea legislativă.....	52
Secțiunea 4. Drept comparat.....	56
4.1. Teoria generală a drepturilor personalității în sistemul francez.....	56
4.1.1. Evoluția conceptului.....	56
4.1.2. Caractere și clasificare.....	58
4.1.3. Reglementarea legislativă.....	63

4.2. Teoria generală a drepturilor personalității în sistemul spaniol	72
4.2.1. Evoluția conceptului de drept al personalității	72
4.2.2. Caracteristici legale ale persoanei fizice în sistemul spaniol.....	74
4.2.3. Caractere și clasificare.....	75
CAPITOLUL II. ASPECTE DE DREPT COMPARAT.....	81
<i>Partea I. Obiectul drepturilor personalității în sistemul francez</i>	<i>81</i>
Secțiunea 1. Considerații introductive.....	81
1.1. O categorie de drepturi încă nedeterminate.....	82
1.2. Construcția progresivă a drepturilor personalității în sistemul francez	88
1.3. Teorii ale clasificării drepturilor personalității în sistemul francez	90
Secțiunea 2. Respectul integrității fizice a persoanei.....	92
2.1. Obiectul dreptului la respectul integrității fizice a persoanei.....	92
2.1.1. Considerații introductive.....	92
2.1.2. Despre corpul uman.....	94
2.1.3. Produsele și elementele corpului uman.....	119
2.2. Funeraliile	122
2.2.1. Respectul datorat corpului uman după moarte	122
2.2.2. Prelevarea de organe de la persoane decedate	124
2.2.3. Demnitatea cadavrului	125
Secțiunea 3. Respectul integrității morale a persoanei.....	126
3.1. Obiectul demnității umane în sistemul francez. Considerații introductive – Demnitatea umană, principiu de drept fondator al drepturilor personalității.....	126
3.1.1. Considerații introductive.....	126
3.1.2. Obiectul filosofic al conceptului de demnitate umană.....	127
3.1.3. Obiectul juridic al conceptului de demnitate umană. Noțiunea de demnitate umană.....	134
3.2. Obiectul vieții private în sistemul francez	135
3.2.1. Considerații introductive.....	135
3.2.2. Noțiunea de obiect al respectului la viață privată.....	137
3.2.3. Domeniul vieții private.....	140
3.3. Prezumția de nevinovăție.....	151
3.4. Protecția onoarei.....	153
Secțiunea 4. Concluzii.....	154

<i>Partea a II-a. Obiectul drepturilor personalității în sistemul spaniol</i>	157
Secțiunea 1. Considerații introductive	157
1.1. Constituționalizarea dreptului civil spaniol.....	160
1.2. Viziunea asupra drepturilor personalității din perspectiva dreptului civil spaniol. Un drept general al personalității?	161
Secțiunea 2. Sfera corporală a drepturilor personalității	162
2.1. Considerații introductive.....	162
2.2. Dreptul la viață.....	164
2.3. Eutanasia	175
2.4. Prelevarea și transplantul de organe.....	178
Secțiunea 3. Sfera spirituală a drepturilor personalității.....	183
3.1. Dreptul la onoare, intimitate și propria imagine	183
3.2. Protecția datelor cu caracter personal.....	191
3.3. Dreptul la identitate. Dreptul la nume.....	196
3.4. Dreptul moral al autorului.....	198
Secțiunea 4. Drepturile personalității post-mortem (<i>la personalidad pretérta</i>).....	200
4.1. Protecția datelor cu caracter personal <i>post-mortem</i>	206
4.2. Protecția <i>post-mortem</i> a dreptului moral de autor	208
Secțiunea 5. Concluzii.....	209
5.1. Despre teoria ponderației în sistemul spaniol.....	209
5.2. Despre conceptul de persoană și personalitate în dreptul civil spaniol	211
CAPITOLUL III. OBIECTUL DREPTURILOR PERSONALITĂȚII ÎN SISTEMUL ROMÂNESC.....	214
Secțiunea 1. Atributele de identificare ale persoanei	214
Secțiunea 2. Dreptul la integritate fizică a persoanei	216
2.1. Considerații preliminare privind drepturile la viață, la sănătate și integritate ale persoanei fizice	216
2.2. Dreptul la viață.....	223
2.2.1. Considerații privind începutul și sfârșitul vieții.....	223
2.2.2. Eutanasia ori dreptul de a muri.....	231
2.2.3. Avortul. Etică și reglementare juridică.....	236
2.2.4. Practicile eugenice. Istorie sau prezent?	239
2.2.5. Câteva considerații cu privire la eutanasiu, avort și eugenism. O analiză din perspectiva demnității umane	245
2.3. Intervențiile medicale asupra caracterelor genetice	249

2.3.1. Genomul uman.....	249
2.3.2. Controverse etice ale geneticii umane.....	249
2.3.3. Statutul juridic al embrionului uman.....	251
2.3.4. Reproducerea medical asistată (RUAM) și implicațiile juridice și morale.....	254
2.3.5. Fenomenul clonării.....	257
2.3.6. Examenul caracteristicilor genetice. Ampretele.....	261
2.4. Recoltarea, depozitarea și utilizarea celulelor stem.....	262
2.4.1. Ce sunt celulele stem. Beneficii sau iluzii?.....	262
2.4.2. Băncile de celule stem. Aspecte legale și etice.....	263
2.4.3. Legislațiile naționale cu privire la recoltarea și depozitarea celulelor stem.....	267
2.5. Prelevarea și transplanturile de organe, țesuturi și celule umane.....	268
Secțiunea 3. Dreptul la integritate morală. Despre respectul vieții private și al demnității persoanei umane.....	272
3.1. Aspecte generale.....	272
3.2. Dreptul la liberă exprimare.....	273
3.3. Dreptul la respectarea vieții private.....	273
3.4. Dreptul la demnitate, onoare și reputație.....	278
3.4.1. Demnitatea umană.....	278
3.4.2. Dreptul la onoare și reputație.....	282
3.5. Dreptul la propria imagine.....	283
3.6. Prelucrarea și protecția datelor personale. Reforma europeană adusă de Regulamentul UE 2016/679.....	284
Secțiunea 4. Respectul datorat persoanei după decesul său.....	295
4.1. Considerații introductive.....	295
4.2. Respectul datorat corpului persoanei decedate.....	298
4.3. Respectul datorat memoriei persoanei decedate.....	301
4.4. Respectarea voinței persoanei decedate.....	303
Secțiunea 5. Mecanisme juridice de protecție a drepturilor personalității.....	304
5.1. Prejudiciul nepatrimonial. Considerații generale.....	304
5.2. Repararea prejudiciului nepatrimonial rezultat din încălcarea drepturilor personalității.....	306
5.3. Repararea daunelor corporale în răspunderea medicală.....	307
5.4. Apărarea drepturilor personalității pe calea acțiunii în justiție.....	307
Secțiunea 6. Concluzii.....	308

CONCLUZII FINALE	311
1. Câteva considerații despre noile drepturi ale personalității.....	311
2. Incursiune în viitor: personalitatea electronică sau e-personalitatea	313
BIBLIOGRAFIE	319

CAMELIA MIHĂILĂ

DREPTURILE PERSONALITĂȚII
Studiu comparativ

Universul Juridic
București
-2024-

Capitolul I

Considerații introductive privind teoria drepturilor personalității în dreptul privat comparat

Secțiunea 1. Analiza pluridisciplinară a drepturilor personalității

Problema principală care s-a pus de-a lungul timpului de către un șir lung de mari gânditori moderni, de la Hobbes și Locke până la fondatorii americani și care s-a dovedit a fi dezamăgitoare, a fost susținerea faptului că ființele umane au drepturi și libertăți care trebuie respectate în mod egal, fără a se preciza foarte clar care este fundamentul acestei susțineri. Această reticență deliberată în ceea ce privește fundamentul și conținutul conceptului de demnitate umană a folosit democrației liberale, deoarece a încurajat și susținut libertatea, egalitatea și toleranța, menținând un climat de pace. În ceea ce privește domeniul eticii medicale, principiul liberal al respectului pentru ființa umană, pentru persoană, a fost util în soluționarea problemelor de natură etică²¹.

Profesorul Roger Nerson scria, în 1963, că „legile sunt făcute pentru oameni și, prin urmare, toate normele juridice pot fi considerate ca urmând îndeaproape sau la distanță personalitatea omului”. Tot Nerson subliniază faptul că noțiunea de drepturi ale personalității este una recentă, deși există deja o serie de drepturi inerente personalității umane. Instanțele de judecată franceze nu au ezitat niciodată să recunoască existența unor astfel de drepturi, însă abia în sec. al XX-lea, dar mai ales la debutul sec. al XXI-lea, s-au sistematizat aceste drepturi ale personalității cu ajutorul doctrinei.

Este adevărat că, din punct de vedere istoric, problema protecției persoanei umane a fost pusă în termeni de drept public, prin intermediul drepturilor omului, înainte de a fi extinsă la dreptul privat. Prin urmare, am putea spune că drepturile personalității au fost descoperite prin transpunerea teoriei drepturilor omului în dreptul civil.

De la teoriile lui R. Nerson în studiile sale dedicate teoriei drepturilor personalității, se deduc și numeroase întrebări la care ar trebui să răspundă

²¹ A. Schulman, *Human Dignity and Bioethics – Essays commissioned by the President's Council on Bioethics*, Government Printing Office, Washington, 2008, pp. 15-17.

studiile dedicate drepturilor personalității: cum vede legea persoana umană sau, mai degrabă, cum apare persoana în lege? Cu alte cuvinte, chestionăm care ar fi statutul subiectului de drept²²?

Acest capitol analizează perspectivele pluridisciplinare din care este cercetată și înțeleasă persoana umană: juridic, psihologic, sociologic, moral, religios, filosofic și bioetic. Sub impactul darwinismului, mai demult, al etologiei superficial pricepute, mai recent, unii gânditori dau prioritate biologicului, prin analogii și apropieri forțate. Sigur, individul-animat nu are nici inițiativă în turmă, nici independență față de specia sa în afara a ceea ce este instinctiv predeterminat – deși urcând spre om s-ar putea ghici unele contururi a ceea ce va avea el – pe când *zoon-politikon* ca individ este ceea ce este în mediul social, numai că are conștiință de sine și de altul, conștiința posibilităților sale de a refuza, de a critica, de a opta între alternative, de a decide, izvorâte din experiența învățată de la ceilalți, anteriori și contemporani. Animalul-persoană este produsul antropomorfizării, fără relevanță dincolo de mit²³.

1.1. Personalitatea juridică

Personalitatea juridică este inerentă ființei umane. Ea este atribuită omului, fără excepție, de la naștere și este păstrată până la moarte. Personalitatea juridică este o aptitudine, o virtualitate a ființei umane. Potențial, ea există în fiecare individ, este vocația de a fi titular activ sau pasiv de drepturi subiective. Apoi, ea este o generalitate absolută și permanentă. Toate ființele umane au dreptul la personalitate juridică: „*Fiecare are dreptul să i se recunoască personalitatea sa juridică oriunde s-ar afla*” (Declarația universală a drepturilor omului din 1948, art. 6).

Personalitatea juridică ar putea fi definită ca fiind aptitudinea generală și abstractă de a fi titular activ sau pasiv de drepturi subiective, ori altfel spus, ea reprezintă vocația de a participa la viața juridică (a fi proprietar, creditor, a încheia o căsătorie, dreptul de vot, plata impozitelor etc.) sau aptitudinea de a deveni subiect de drept. Ea înglobează drepturi publice și drepturi private.

Unii autori consideră că personalitatea este un bun și că, în dreptul personalității, persoana umană nu este subiect, deoarece ea constituie chiar așezământul prerogativelor juridice luate în considerare, că noțiunea de

²² E. Deleury, *Une perspective nouvelle: le sujet reconnu comme objet du droit*, în *Les Cahiers de droit*, 13(4), pp. 529-554. <https://doi.org/10.7202/1005053ar>, 1972.

²³ G. Popescu, Gh. Mihai, *Introducere în teoria drepturilor personalității*, Ed. Academiei Române, București, 1992, p. 42.

personalitate induce prin ea însuși calificativul de „bun” care îi este inerent: „nu există bun mai rar și mai prețios decât personalitatea deoarece ea nu există decât într-un singur exemplar și se împotrivesc oricărei fungibilități”. Dar, în afara elementelor care formează personalitatea, persoana umană nu poate fi considerată un bun. Prin urmare, puterile pe care le exercită subiectul asupra unei părți din el însuși care nu reprezintă personalitatea sa nu țin de dreptul subiectiv, ci de libertate, subiectul atunci când acționează asupra personalității sale exercită un drept subiectiv pentru că acționează asupra unui bun.

Am putea spune că personalitatea juridică este legată direct de „corpul omului” și nu de conștiința sau voința sa. De aceea, copilul de vârstă fragedă ori alienatul mintal sunt considerate în mod legal persoane, în ciuda imaturității sau deficiențelor lor psihice, ei fiind asimilați sub acest aspect cu adultul care are o judecată deplină. Personalitatea este atribuită ca o prerogativă de ordine publică, indiferent de voința individuală, întrucât nimeni nu poate renunța la personalitatea sa, căci ea nu poate fi îngădită și nici divizată. Fiind consacrată omului, personalitatea juridică nu este subordonată decât unei singure condiții: ca ființa umană să se nască vie.

Ca urmare a dobândirii personalității juridice, orice persoană este titulară de drepturi publice și private, patrimoniale sau extrapatrimoniale. Mai mult, recunoașterea personalității a făcut posibilă afirmarea drepturilor omului, a acestor drepturi-libertăți care constituie fundamentul drepturilor personalității (Declarația universală a drepturilor omului votată în 1948 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite și Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale adoptată în 1950, amendată de Protocolul nr. 11, însoțită de Protocolul adițional și Protoacoalele nr. 4, 6 și 7 din 1 noiembrie 1998 și ratificate de România prin Legea nr. 30/1994)²⁴.

1.2. Viziunea teologică și bioetica creștină

O perspectivă creștină asupra ideii și conceptului de personalitate aduce în discuție un nou concept: bioetica creștină, concept modernist care îmbină etica medicală cu ideologia creștină. Înainte de a analiza persoana umană și conceptul de personalitate din perspectiva bioeticii creștine, vom aborda rezumativ perspectiva religioasă a relației Dumnezeu-om.

Relația cu Dumnezeu reprezintă în teologia ortodoxă drumul către îndumnezeire, iar capacitatea omului de a deveni purtător de har și sălaş al lui

²⁴ O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Persoanele în reglementarea noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 8-9.